

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הו' כל צמא לכו למים' (ב"ק פב.)

פרשת תרומה - שבת זכור

[אמנם להלכה למעשה כתב המשני'ב שם, שיש לפקפק בזה הרבה משום כמה טעמים, וע"כ יש למנוע מלצאת ידי קידוש ע"י קטן, עיי"ש].

- ב -

ובשער הציון (שם, אות ב) הביא את משי"כ ה'דרך החיים', שכל הנ"ל הוא דווקא בכה"ג שהקטן לא התפלל עדיין, דאז הקטן מחוייב מדין חינוך, במצות קידוש שמדאז, ונמצא שהקטן מחוייב אז בקידוש בדרגת חד דרבנן, ולכן הוא יכול להוציא בקידוש על היין, את הגדול שכבר התפלל, כיון דגם הגדול מחוייב כעת בקידוש רק מדרבנן.

אך בגוונא שהקטן כבר התפלל מעריב, אזי בכה"ג שוב אינו יכול להוציא את הגדול בקידוש על היין, משום דאז הקטן מחוייב בקידוש על היין, רק בדרגת תרי דרבנן, והגדול הוא חד מדרבנן, ובכה"ג הקטן אינו יכול להוציא את הגדול, עיי"ש.

- ג -

והנה לכאז' צ"ע טובא בזה, דהרי גם בכה"ג שהקטן אכתי לא התפלל, מ"מ צ"ע כיצד הוא יכול להוציא את הגדול ידי"ח קידוש, והרי לכאז' כאשר הקטן יתחיל לומר את הקידוש, ויזכור את השבת בדברי שבה וקידוש באמירת 'ויכולו', ויתחיל את ברכת הקידוש, ויזכור באמצע הקידוש גם את 'יצאת מצרים' (ואכמ"ל בזה), הרי לכאז' הוא יקיים בזה מייד (מדין חינוך) את מצות קידוש דמדאז.

וא"כ נמצא שמה שהוא צריך להמשיך אח"כ, 'כי בנו בחרת וכו', ברוך אתה ה' מקדש השבת', זהו כבר רק מחמת החיוב קידוש בברכה על הכוס, דגם גדול חייב בזה רק מדרבנן, - וא"כ לפי"ז נמצא, שבסוף ברכת הקידוש, הקטן יהי" רק בדרגת חיוב של תרי דרבנן.

ומעתה לפי"ז נמצא, דלאחר שהקטן כבר ייצא את ידי"ח קידוש דמדאז מייד בתחילת הקידוש, הרי הוא כבר לא יוכל להוציא את הגדול בחתימת ברכת הקידוש, כיון דלדעת הדה"ח הנ"ל, תרי דרבנן אינו יכול להוציא חד דרבנן בכה"ג וכנ"ל.

- ד -

וא"כ צ"ע טובא, כיצד לדעת הדה"ח הנ"ל, הקטן יכול להוציא את הגדול ידי"ח קידוש, בכה"ג שהגדול כבר התפלל וכנ"ל, והרי קיי"ל בהל' ברכות, שבמקום שאמרו לחתום, אינו רשאי שלא לחתום, ולהנ"ל אם הקטן יוציא את הגדול בקידוש, הרי יחסר לגדול את החתימה של ברכת הקידוש, - כיון שהקטן לא יכול להוציא את הגדול בחתימה, כיון שהקטן מחוייב בחתימה של ברכת הקידוש, רק בדרגת תרי דרבנן.

ואע"פ שנחלקו הפוסקים, האם כאשר לא חתם במקום שאמרו לחתום, יצא בדיעבד, או שלא יצא אפי' בדיעבד (עיי' במשני"ב סיי קפז, ד), אך מ"מ לכתחי' הרי לכו"ע אינו רשאי

במשני"ב (סי' תרפה, יח) כתב ז"ל, 'דע, דיש אומרים שצריך לקרות 'זָכַר עמלק' בציר"י, ויש אומרים שצריך לקרות 'זָכַר עמלק' בסגול, וע"כ מהנכון שהקורא יקרא שניהם, לצאת ידי שניהם', עכ"ל.

ויעוי' בספר 'שלמי תודה' (פורים סי' ד), שהביא את דברי רבינו מרן הגרא"ל שטינגן זצ"ל בזה, 'זהנה יש שקורין מתחילה, תמחה את זכר עמלק בצירי, ומסיימים כל הפסוק, - ואח"כ חוזרין וקורין את כל הפסוק כולו שנית, ואומרים זכר עמלק בסגול, - ויש שקורין מתחילה תמחה את זכר עמלק בצירי, ומייד חוזרין וקורין תמחה את זכר עמלק בסגול, ואין מסיימים בקריאה ראשונה את כל הפסוק.'

'ושמעתי בשם הגרא"ל שטינגן (שליט"א) [זצ"ל], דיותר נכון שלא לסיים הפסוק, שהרי מסתבר דהנידון אם לקרוא זכר בצירי, או בסגול, כל זה אינו אלא לעניין לכתחילה, אבל בדיעבד בכל עניין שקרא יצא, - וא"כ אם יקרא מתחילה בצירי ויסיים הפסוק, הרי כיון שזהו הפסוק האחרון, וכבר סיים הקריאה, א"כ כבר יצא ידי חובתו בקריאה זו, ואחר שיצא מה תועלת יש במה שיחזור ויקרא שנית'.

'אבל אם לא יסיים הפסוק, ויחזור ויקרא שנית, שפיר יש תועלת בחזרתו, דכיון שעדיין לא סיים המצוה ולא יצא ידי חובתו, שפיר יכול לתקן הקריאה על צד היותר טוב, דכל זמן שלא גמר את כל המצוה, אף שכבר קרא תיבות אלו, יכול לשנות ולתקן שיהא הקריאה יותר בהידור, - אבל אם כבר יצא ידי חובתו, לא שייך לקיימה פעם אחרת בתוספת הידור, - עכ"ל הספר הנ"ל.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה לכאז' יש להקשות על דברי מרן זצ"ל, שס"ל שאלו הנוהגים לסיים בתחילה את כל הפסוק, ורק אח"כ חוזרים וקוראים את כל הפסוק שוב, הרי שאינם מקיימים בקריאת הפסוק שנית, את מצות זכירת מעשה עמלק, כיון שכבר יצאו ידי"ח בקריאת הפסוק שקראו בתחילה וכנ"ל, - דלכאז' יל"ע טובא בזה, ע"פ מה שבהקדם יש להקשות קושיא גדולה, בדיני קידוש על היין, וכדלהלן.

דהנה במשני"ב בהל' קידוש על היין (סי' רעא, ב), הביא את משי"כ ב'דרך החיים', שקטן שהגיע לחינוך, יכול להוציא את הגדול ידי"ח קידוש בליה, אם הגדול התפלל כבר מעריב, - כיון שבגוונא שהגדול התפלל כבר, הרי הגדול כבר יצא בתפילתו, ידי"ח קידוש שמחוייבים מדאז ביזכור את יום השבת לקדשו, - ורק מ"מ אכתי הוא צריך לקדש על היין מדרבנן, ובהה"קטן יכול להוציא את הגדול.

שלא לחתום, ואי"כ צ"ע כיצד לדעת הדה"ח הנ"ל, קטן יכול **לכתחילה** להוציא גדול ידי"ח קידוש, אם הגדול התפלל כבר וכנ"ל, וצ"ע.

- ה -

והנראה לומר בזה, דבעל כרחך מוכח מהנ"ל, דכאשר הקטן לא התפלל, והוא בא לקיים (מדן חינוך) את המצוה מדאו' של 'זכור את יום השבת לקדשו', במה שעומד לקדש כעת על היין, - הרי שיי"ל שבכל ברכת הקידוש מתחילתה ועד סופה, מתקיימת שפיר המצוה מדאו', של 'זכור את יום השבת לקדשו'.

כיון דאע"פ דאילו הקטן הי' מפסיק באמצע ברכת הקידוש, ולא הי' מסיים כלל את ברכת הקידוש על היין, הרי שפיר הי' יוצא ידי"ח הקידוש דמדאו', גם בחצי הראשון של הקידוש וכנ"ל.

אך מ"מ אם הקטן כן יסיים את ברכת הקידוש על היין, הרי שקיום המצוה של קידוש מדאו', ימשך להתקיים בכל ברכת הקידוש על היין, כיון שכל זמן שהוא עסוק במצוה דאו' של 'זכור את יום השבת לקדשו', הרי שבכל מה שהוא יוסיף לזכור את השבת בדברי שבח וקידוש, הוא יוסיף לקיים בזה את מצות קידוש שמדאו'.

ולכן כיון שהקטן מקיים (מדן חינוך) את מצות קידוש שמדאו', בכל ברכת הקידוש שמקדש על היין מתחילתה ועד סופה, לכן י"ל שגם בחתימת ברכת הקידוש, הקטן שפיר מחיל על החתימה, שם של ברכה שנאמרה מפי בר חיובא בדרגת חד דרבנן, [ואע"פ שבאמת הוא לא 'חייב' מצד מצות הקידוש שמדאו', להמשיך ולחתום בברכה, - וע"ע בזה], ולכן לדעת הדה"ח הנ"ל, הוא יכול להוציא בקידוש את הגדול שכבר התפלל, שגם הוא מחוייב בקידוש על היין רק מדרבנן.

וכן כששלחתי את הקושיא הנ"ל, למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, השיב מרן שליט"א בזה"ל: 'הכל דבר אחד', ולכאו' כוונתו למה שביארנו לעיל.

- ו -

ומעתה יל"ע טובא בנידו"ד, גבי מצות זכירת מעשה עמלק, דלכאו' כיון שבמצות 'זכור את יום השבת לקדשו' מוכח, שבכל מה שהוא יוסיף לזכור את השבת בדברי שבח וקידוש, הרי הוא יוסיף לקיים בזה את מצות קידוש שמדאו'. **אי"כ** מדוע גבי מצות 'זכור את אשר עשה לך עמלק', ס"ל למרן בעל האילת השחר זצ"ל, שאלו הנהוגים לסיים בתחילה את כל הפסוק, ורק אח"כ חוזרים וקוראים את כל הפסוק שוב, הרי שאינם מקיימים בקריאת הפסוק שנית, את מצות זכירת מעשה עמלק, כיון שכבר יצאו ידי"ח בקריאת הפסוק שקראו בתחילה וכנ"ל.

וצ"ע מדוע לא נימא נמי בזה, שכשעוסקים באותו עניין, אזי בכל מה שיוסיפו לזכור את מעשה ומחיית עמלק, ימשכו לקיים את המצוה דמדאו', וכמו שמצינו לעניין מצות 'זכור את יום השבת לקדשו', - **וצ"ע מאי שנא האי 'זכור' מהאי 'זכור'**.

- ז -

והן אמנם יש להוכיח עוד מהמבואר בדיני קידוש הנ"ל, - שבגוונא שאחד שמע את קריאת 'זכור', מבעל קורא שלא דיקדק כ"כ בקריאה, בכהאי גוונא שהוא ודאי יצא בקריאתו ידי"ח בדיעבד, - שלכאו' אין לו עניין ללכת לשמוע שוב את קריאת פרשת 'זכור' במקום אחר, מבעל קורא שמדקדק בקריאתו, אם הי' הפסק בין ב' הקריאות.

כיון שכל מה שמצאנו התם, שאפשר להמשיך לקיים את המצוה מדאו', גם לאחר שכבר יצא ידי"ח, זהו רק כשעדיין הוא עסוק באותה המצוה, וכמו מה שהבאנו גבי קידוש על היין, שכל הזמן

הוא עסוק במצוה דאו', של 'זכור את יום השבת לקדשו', - **אך בגוונא שכבר הפסיק לעסוק במצוה, לכאו' יש להוכיח מהתם, ששוב אינו יכול להמשיך ולהוסיף לקיים את המצוה, וכדלהלן.**

- ח -

דהנה מבואר התם, שבגוונא שהקטן כבר התפלל מעריב, אזי ככה"ג שוב אינו יכול להוציא את הגדול בקידוש על היין (לדעת הדה"ח), משום דאזו הקטן מחוייב בקידוש על היין רק בדרגת תרי דרבנן, והגדול הוא חד מדרבנן, ובכה"ג הקטן אינו יכול להוציא את הגדול וכנ"ל.

ולכאו' מפשטות הדברים נראה, שבכה"ג שהקטן כבר התפלל מעריב, אזי שוב אין לו עיצה שיוכל על ידה להוציא את הגדול בקידוש על היין, - ואי"כ יש לשאול, מדוע לא נאמר לקטן, שאע"פ שבאמת הוא כבר יצא את ידי"ח קידוש שמדאו' בתפילת מעריב, - אך מ"מ נאמר לו לכוין בקידוש על היין, שהוא רוצה לקיים בזה שוב את מצות 'זכור את יום השבת לקדשו' שמדאו'.

ואזי הקטן יצליח להחיל על ברכת הקידוש שעל היין, שם של ברכה שנאמרה מפי בר חיובא בדרגת חד דרבנן, ואי"כ הוא יוכל להוציא בזה את הגדול שכבר התפלל, שגם הוא מחוייב בקידוש על היין רק מדרבנן.

[ואע"פ שהקטן באמת אינו 'חייב' מצד מצות הקידוש שמדאו', להוסיף ולקדש על היין, כיון שכבר יצא ידי"ח בתפילה, אך מ"מ לא איכפת לו בזה, - דהרי ג' בכה"ג שהקטן אכתי לא התפלל, הרי הוא לא 'חייב' מצד מצות הקידוש שמדאו', להמשיך ולסיים את הקידוש על היין בחתימת ברכה, ומ"מ הוא יכול שפיר להוציא את הגדול שכבר התפלל גם בחתימת הברכה וכנ"ל, - וע"ע בזה ואכמ"ל].

- ט -

ולכאו' ממה שנראה מפשטות הדברים, שבכה"ג שהקטן כבר התפלל מעריב, אזי לדעת הדה"ח, שוב אין לקטן עיצה שיוכל על ידה להוציא את הגדול בקידוש על היין, אי"כ יש להוכיח מזה דהעיצה הנ"ל לא תועיל לזה, כיון שכל מה שאפשר להמשיך ולהוסיף בקיום המצוה, זהו רק כל זמן שעוסקים באותה המצוה, אך לאחר שסיימו לקיים המצוה והפסיקו לעסוק בה, שוב אי"א להוסיף ולקיים המצוה שוב.

ולפי"ז לכאו' י"ל, דה"ה נמי גבי מצות זכירת מעשה עמלק, שבגוונא שאחד שמע את קריאת 'זכור', מבעל קורא שלא דיקדק כ"כ בקריאה, בכהאי גוונא שהוא ודאי יצא בקריאתו ידי"ח בדיעבד, - שלכאו' אין לו עניין ללכת לשמוע שוב את קריאת פרשת 'זכור' במקום אחר, מבעל קורא שמדקדק בקריאתו, אם כבר הפסיק לעסוק במצוה בין ב' הקריאות.

ואמנם באמת יש לפלפל ולהוסיף בזה עוד צדדים, שיתכן לומר שכן יהי' לו עניין ללכת לקיים המצוה שוב באופן של **לכתחילה**, אך הדברים ארוכים, וצ"ע למעשה.

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות

בקו 'מים זכים': 02-633-5850

כמו כן בקו זה ניתן להאזין
לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאת הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [נלעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרן צרכי הרבים' - ולגלות לחשבנת המצויינת: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)